

2. De leugen van Columbus

Aan het einde van de middag zit ik voor l'Unicorno in de laatste stralen van de zon, kijkend naar het raam van de blonde schone. Het zangvogeltje hangt buiten. Zijn trillers schallen over de Campiello dei Greci. De waard knikt en ik loop de trap op.

Een Spanjaard die ik in Napels ontmoette, verzuchtte tegen me dat het leven van een man te kort is om de twintigduizend hoeren van Venetië te bezoeken. Ik zei hem dat er ook in Venetië weinig oude hoeren zijn. Drank, mishandeling en ziekte maken korte metten met ze, op de paar na die weten te trouwen of het klooster in gaan.

'Vrouwen zijn als de leliën van het veld. Het is zonde om niet naar ze te kijken, maar ze hoeven niet allemaal in mijn vaasje te staan,' zei de dichter.

Deze jonge blom wel. Als ik binnenkom hangt ze op het bed. Ze springt op, komt me tegemoet, kust me en zegt dat ze Bettina heet. Ze zet me op een stoel tegenover zich en kijkt me aan met een zorgzame blik in haar ogen, alsof ze weet dat een man niet zomaar om seks komt, maar om de illusie van vriendschap en geborgenheid. Ik ben me ervan bewust dat haar blonde, ronde vormen het tegenovergestelde zijn van die van Portia. Ze is niet ouder dan achttien.

Het meisje praat graag, maar met iets van waakzaamheid. Uiteindelijk krijg ik uit haar dat Ernesto Gennari haar op de pof neukt, haar als een hond van achteren neemt en daarbij korte kreten slaakt als 'Hé, hé, hé, hé!' Ze weet ook dat op het Palazzo Gennari aan het Canal Grande een zware

hypotheek rust. Als ik haar vraag hoe ze mijn naam kent, zwijgt ze. Was het Lauro? Zijn muze, die hoog van me heeft opgegeven? Ik neem me voor om bij Lauro op onderzoek te gaan en hem ook te vragen waar deze meid zo opeens vandaan komt.

Het is merkwaardig hoe goed hoeren op de hoogte zijn van wat er in de stad gebeurt, zelfs de eenvoudige in een achterbuurt van Castello. Mijn Spaanse kenner zei me dat Venetiaanse hoeren niet alleen de meest geraffineerde maar ook de best geïnformeerde zijn van heel Europa. Vaardig ontfutselen ze hun klanten geheimen en ze verdienen fiks met het verkopen ervan. Deze vrije stad, waar schepen uit alle landen komen, is de marktplaats voor roddels, strategische plannen, nieuwe wapens en geheime routekaarten. Bijna elke Venetiaan handelt mee, mannen net zo goed als vrouwen. En allemaal overdrijven ze met overgave. Zelfs wat gedrukt staat moet je hier met een ruime schep zout nemen. Ze zuigen hele boeken uit hun duim en zelfs de beroemdste kaartenmakers kunnen de verleiding niet weerstaan om de witte vlekken op hun kaarten met verzinsels in te kleuren.

Dus wil Bettina in ruil weten wat Gennari van me wil. ‘Geld,’ raadt ze. ‘Hij wil dat je meedoet in een van zijn projecten. En waarom deed hij net of hij niet wist wie je was?’

‘Wist hij dat dan wel?’

‘Natuurlijk. Hij vindt het leuk om toneel te spelen.’

Haar ogen schitteren alsof ze hem bewondert.

Ik zeg haar niet dat ik het dwaas vind dat iemand door geboorte recht heeft op een titel en een groot bezit kan erven zonder dat hij daar zelf ooit iets voor heeft gedaan. En dat hij zelfs op eerbied kan rekenen als hij alles erdoorheen heeft gejaagd, en de mensen op straat dan nog steeds voor hem aan de kant gaan.

‘Wat vertelt hij je over zijn projecten?’

‘Niets,’ zegt Bettina. Ik hoor de aarzeling in haar stem. Ze praat er snel overheen: ‘Hij heeft alleen zijn dochter nog om te gelde te maken.’ Ze kijkt me onderzoekend aan. ‘Die Portia is een secreet dat nuffig door de stad loopt met haar dienstster achter zich, op zoek naar de goedkoopste appels, verlepte sla en drie dagen oude *bacalà*, klipvis die de visboer zelfs niet aan zijn schele dochter durft te voeren.’

Ik knik, zeg: ‘Zo-oo!’ en wacht op meer.

‘Er loopt een optocht van staande jonge heren door haar huis, daartoe aangezet door haar liefhebbende vader. De heren willen wel, er zit een gat in en lelijk is ze niet. Hun vaders willen niet, bij gebrek aan bruidsschat. Ze kan zich het best als courtisane aan een van hen verhuuren.’ Lachend laat ze haar jurk van haar schouders glijden.

‘Maar dat wil Portia niet, daar is ze te goed voor,’ zegt ze en schudt haar hoofd. Haar borsten zwaaien heftig mee.

‘En wie vertelt je dat?’

‘Haar eigen vader, wie anders?’ Ze steekt haar borsten naar voren en vervolgt: ‘Arme adel is de ergste klandizie, veel werk voor weinig geld en er kan geen lachje af.’ Ze trekt me naar zich toe.

Ik laat haar begaan.

‘Pas jij maar op met die mooie Portia.’ Het klinkt wijs uit de mond van de willige Bettina. Ze voegt eraan toe: ‘Portia is een oude pot die van gebruik niet is gesleten.’ En ze laat me zien hoe je een nieuwe pot glans moet geven.

Tegen half negen sta ik in een donkere steeg bij Palazzo Gennari en tuur naar de achterdeur aan landzijde. Beter op de hoogte zijn dan de tegenstander is de basis voor iedere tactische beweging. Ik wil weten wat er gaat gebeuren, wat Gennari van plan is. Of heb ik een andere reden? Hier, aan

de andere kant van de brokkelende muur, is Portia. Ik hoef alleen maar de poort door om haar te zien. Schatjes om te vergeten zijn er genoeg. Portia is mijn bewustzijn binnengeschoven en heeft zich er onwrikbaar genesteld. Tegen mijn verstand in, tegen mijn natuur, mijn gewoonten, mijn wil in. Ik voel me opgewonden, uitgedaagd, opgenomen in het leven. Verrast door de liefde. Waarom gebeurt het anderen op hun veertiende en mij op mijn vierendertigste? Haar klap is geen vernederende afwijzing, maar een heftig begin. Dat is onzin natuurlijk, maar de gedachte maakt me onuitsprekelijk vrolijk. Om me heen hoor ik het water tegen de kaden slaan. Uit Palazzo Gennari komt geen geluid, er schijnt nergens licht, alsof de bewoners al naar bed zijn.

Rond negen uur knarst de deur open. Gennari stapt naar buiten, doet de deur zorgvuldig op slot en slaat rechtsaf de steeg in. De wijn die hij vanmiddag heeft gedronken lijkt geen invloed meer te hebben. Hij snauwt twee straathoertjes af, een oude en een jonge, die elk met een ontblote borst uit een donkere hoek tevoorschijn komen. Ik druk mijn vinger op mijn lippen en terwijl ik ze in het voorbijgaan elk een paar munten geef, wijk ik terug voor de stank van hun lijven.

Gennari stapt zonder omkijken stevig verend voor me uit. Hij draagt een wijde, donkere mantel en schoenen met forse hakken en zilveren gespen. Er zijn weinig mensen op straat. De waterige nevel maakt de huizen vaag en dempt de geluiden. Hier en daar hangt bij een brug een lantaarn met kaarslicht dat in het water weerkaatst en vreemde gebochelde schaduwen op de muren werpt wanneer er iemand langskomt. De luiken voor de ramen van de huizen versterken het gevoel dat ik hier niets te zoeken heb.

Gennari laat niet merken of hij weet dat hij wordt gevolgd. Na een kwartier loopt hij bij Rialto de Pescharia Nuova op en klimt de trap op van Albergo La Campana. De

gelagkamer is op de eerste verdieping, boven de viswinkels. Tegen de buitenmuren zitten mannen met gedoofde lantarens te wachten tot ze hun meesters op weg naar huis moeten bijlichten. Het zijn vooral welgestelde kooplieden van goede komaf die La Campana bezoeken. Venetië's edelen vormen een uitzondering in Europa: ze zijn niet vies van de handel. Elders kijkt de adel neer op dat werk en laat het aan burgers over. Krijgshier, in dienst van een koning, paus of keizer, dat kan wel. Venetiaanse edelen halen daar ook hun neus niet voor op, maar ze huren er liever anderen voor in. Mannen zoals ik.

Honderd tellen nadat Gennari de trap op is gegaan loop ik ook naar boven, duik in mijn kraag en ga naar binnen. Als ik het zware leren gordijn opzijschuif, ontdoet Gennari zich net van zijn mantel. Vier rijk uitgedoste jonge edelen slaan hem op de schouder en roepen: 'Bravo!' Heeft Gennari ze net gemeld dat hij zijn financiering rond heeft?

Hun tafel staat vol bekers en kannen. Gennari is verreweg de oudste, maar lacht en draait met zijn lijf als een aapje dat kunstjes doet. Toch voel ik een vreemd soort verbondenheid met hem opkomen: we hebben beiden een grote naam en beiden moeten we knokken om het aanzien te krijgen dat erbij hoort.

Ik herken Ernesto's tafelgenoten allemaal: de veelbelovende zonen uit de meest vooraanstaande families van Venetië: Alvise Mocenigo, Alessandro Zorsi, Marino Badoer en Giulio Contarini. De laatste is een oudere broer van mijn eigen adjudant Pietro. Zorsi en Badoer heb ik vanmiddag al gezien in Palazzo Gennari. Ze zijn allemaal vrolijk gekleed zoals ongetrouwde jonge mannen past, in zijden wambuizen met opengesneden mouwen in felle kleuren: paars, geel, rood en groen. Aan de tafel is nog een zesde stoel vrij.

Achter de vijf vrienden staan vier grote houten vaten wijn

waaruit de waard zijn kannen vult. Mijn ogen tranen van de smerige, stoffige lucht en de rook van een flink vuur in de open stookplaats tegen de zijmuur. De houten vloer is bedekt met stukgelopen stro. Een stel luidruchtige handelaren gooit met dobbelstenen. Ze brengen volgens een vast ritueel hun kroezen aan hun monden en zetten die even later allemaal tegelijk met een klap op tafel. Ik ga uit hun buurt in een hoek zitten, uit het licht van het vuur en de kaarsen.

De waard zet een kroes en een kan wijn voor me neer. Het zure goedje smaakt me niet, ik schenk het naast mijn laarzen op de grond, waar het vuile stro het gewillig opzuigt. Ik let op de vijf. Als iemand de zesde stoel met een ruw gebaar wil oppakken, beduidt Ernesto hem dat de stoel moet blijven staan. Voor wie?

De waard brengt hun een nieuwe kan en schenkt in, de mannen drinken elkaar toe. Waarom zitten ze hier? Niet om zaken te bespreken. Niet om iets te vieren en dronken te worden. Beide doen ze liever buiten de ogen van het gewone volk. Ze vinden het kennelijk niet erg om samen gezien te worden. Geheimen zullen ze hier niet gaan delen, lijkt me.

Toch ben ik niet de enige die hen vanuit het duister in de gaten houdt. Schuin rechts van me houdt een man zich schuil in een grote, donkere, veel te warme jas. Als hij zich het zweet van zijn voorhoofd veegt, wipt zijn muts op in een grappige beweging. Iets in zijn houding duidt erop dat daar geen slome drinkebroer zit, maar een man die aan het werk is. Als hij zich wat naar het licht draait, herken ik hem: Luigi Buomattei, de politiechef van Venetië.

Niet ver achter hem, nog beter verscholen, zit iemand die ik niet ken, sober in het zwart gekleed. Ook hij lijkt vooral belangstelling te hebben voor de vijf.

Ze moeten mij allebei hebben gezien, en zullen zich afvragen wat ik hier kom doen.

Heb ik er goed aan gedaan om Bettina zo ruim te betalen voor haar zwijgen over mijn belangstelling voor Gennari? Juist dat kan haar ertoe brengen op zoek te gaan naar iemand die een hoger bod doet.

Er komt nog een man binnen. Een grote kerel. Met een zware stap loopt hij op de groep af. De vijf mannen staan op en slaan hem op de schouders alsof hij een goede vriend is. Ik ken hem niet. Zijn benen staan wat uit elkaar. Er spreekt rust en zekerheid uit zijn grote gestalte. Een zeeman. De donkere, volle baard, zonder enig grijs, weerspreekt zijn leeftijd: aan de rimpels in zijn gebruinde gezicht te zien moet hij een jaar of zestig zijn. De onbekende lijkt zijn metgezellen te domineren als een zwarte adelaar de kleurige, krijsende vogels die met de schepen uit de Nieuwe Wereld meekomen.

Zes stoelen bezet. De waard brengt een extra kroes en een nieuwe kan wijn. Mij valt op dat de nieuwkomer zijn beker heft, maar evenmin drinkt als ik. Net als Buomattei overigens. Aan een kleine knik en een spottende glimlach zie ik dat die me heeft herkend. De sobere man in het zwart achter ons drinkt gestaag door.

De zes heren buigen zich naar elkaar toe en spreken zacht, tot groot ongenoegen van de onbekende achter me, die zich vooroverbuigt met een hand aan zijn oor. Luigi Buomattei zit ontspannen achterover, een gelaarsde rechtevoet op de linker knie, zijn handen met de vingertoppen tegen elkaar voor zijn borst. Hij lijkt geen poging te doen om te luisteren.

De drank maakt de groep steeds luidruchtiger. Gennari versta ik het beste, hij heeft een heldere uitspraak en een wat krakende stem met een groot bereik. Het is duidelijk dat er iets jammer is. Iedereen knikt en kijkt naar de man op de zesde stoel. Die laat zorgelijk zijn hoofd hangen. 'Misschien later,' zegt hij met een zucht. Hij spreekt

Venetiaans met een accent dat ik niet thuis kan brengen. Ernesto Gennari steekt zijn hand op naar de waard voor een nieuwe kan.

Steeds meer flarden van het gesprek begrijp ik.

‘Niemand die dat weg kan nemen. De Italianen hebben Amerika ontdekt. Cristoforo Colombo was een Italiaan. Een Genuese bedrieger, maar een Italiaan.’ Het is Giulio Contarini die spreekt en de Italiaanse naam voor Columbus gebruikt.

‘Hij kwam in vier reizen niet verder dan een paar eilanden, Española, Juana.’

‘Colombo dacht zelfs na zijn vierde reis nog dat hij in Indië was geweest.’

‘Zei hij. Welke idioot gelooft dat? Een mooi verhaal om zijn opdrachtgevers te paaien,’ zegt de nieuwkomer.

‘Met alle respect, Sebastiano, maar zijn niet alle ontdekkers grote fantasten?’

De zesde man verschuift op zijn stoel en buigt voorover. ‘Ze waren bijna allemaal Italiaan. De Florentijn Amerigo Vespucci was er het eerst, op het zuidelijke vasteland, hij schreef het in zijn eigen brieven en misschien is het ook zo. Hij was de eerste die, toen hij reusachtige riviermondingen zag, doorhad dat het land enorm moest zijn en een heel continent vormde. Verrazano kwam ook uit Florence, maar hij werkte voor de Fransen. Colombo voer voor de Spanjaarden, Vespucci voor de Portugezen, en de Venetiaan Zuan Chabotto, mijn vader, voor de Engelsen, die hem John Cabot noemen. Mijn vader is eerst in Venetië langsgeweest, vervolgens naar Genua gegaan, maar beide wilden niet met hem in zee. Italië leverde wel de grote mannen, maar deed verder niets. Italië is ziek, mijne heren, zwaar ziek.’

Ik weet nu wie hij is. Sebastiano Chabotto, zeevaarder, ontdekkingsreiziger in vreemde dienst. Zoon van John

Cabot, de Venetiaan die al in 1496 een vrijbrief loskreeg van de Engelse koning en de eerste was op het noordelijke continent. De Engelsen doen nu alsof hij een van hen is.

Voor mij is het nieuw dat hij zijn diensten eerst aan Venetië heeft aangeboden. Zoals Colombo al in 1489 zijn voorstel ook eerst aan Genua en Venetië heeft gedaan. Venetië had er geen oren naar, in Genua vond hij kooplieden die hem kapitaal wilden voorschieten, maar niet genoeg. Hij kreeg zelfs geld van de paus. De koning van Spanje had alleen het restant betaald en zelfs dat deel verhaald op de Spaanse kooplieden. Die dan ook moesten blijven geloven dat Colombo wel degelijk de weg naar Indië had ontdekt en dat hij er was geweest: daar hadden ze voor betaald. Zou het echt zo zijn dat de ontdekker van Amerika zelf nooit heeft geweten dat hij Amerika had ontdekt?

Sebastiano kijkt de mannen een voor een aan alsof hij op tegenspraak wacht. Als die niet komt vervolgt hij: 'Mijn vader bedacht ook, dat als dit nieuwe land Indië niet was, je eromheen moest varen om in Indië te komen. En dat door het noorden de weg het kortst moest zijn. En die theorie legde hij het eerst voor aan Venetië.'

Giulio Contarini onderbreekt hem: 'Is die doorgang er wel, Sebastiano?'

'Ja.'

'Waarom heb je hem dan nog niet gevonden?'

'Wie zegt dat ik hem niet heb gevonden? Waarom denken jullie dat ik terugben? Ik ben Venetiaan!'

'Je bent als iedereen, Sebastiano. Je denkt aan het vullen van je eigen zakken.'

'Mijn patronen rekenen erop dat ik met iets terugkom dat voor de reis betaalt. Zilver, goud, bij gebrek aan zijde, peper en foelie. Dus zocht ik zilver bij de Rio de la Plata.'

Hij zucht. 'Mijn vader heeft nooit geloofd dat Colombo

in Indië is geweest. De wilden, de zaden en planten die Cristoforo mee naar huis bracht kwamen niet uit Azië, zoals iedereen kan weten die de verhalen van Marco Polo kent. Hij dacht dat hij kaneel en peper had gevonden, het was niet meer dan de waardeloze bast van een boom.’ Hij kijkt de kring rond voor hij verder gaat: ‘Op zijn eerste reis plantte mijn vader niet alleen de banieren van Engeland en de paus op de nieuwe kust, maar hij begon met het vaandel van San Marco. De eerste man op het noordelijke continent was een Venetiaan, de eerste vlag die van Venetië.’

De drinkebroers schreeuwen nu door elkaar: ‘Toen had Venetië moeten doorzetten.’

‘Amerika is Italiaans.’ Het is opnieuw Giulio Contarini die het zegt. ‘En de Roomse paus verdeelde het door Italianen ontdekte land tussen Spanje en Portugal.’

‘Zonder iemand te horen. En wij, de eigenaren van de handel met het Oosten, staan buitenspel!’

De mannen zijn op de rand van dronkenschap. Sebastianio kijkt hen opnieuw een voor een aan. ‘En weer laat Venetië mij naar huis gaan, zonder opdracht. Wat is er toch met deze stad? Weten jullie niet dat niets doen minstens zoveel risico levert als wel wat doen?’

Het klinkt bitter, alsof hij als emigrant meer liefde heeft voor zijn vaderstad dan zijn gesprekspartners, voor wie Venetië vanzelf spreekt. Chabotto gaat wat naar achteren zitten en zwijgt, alsof het gesprek hem niet meer aangaat. Door het geschreeuw versta ik niet meer dan flarden.

‘De paus heeft liever dat we met de Turken blijven knokken!’

‘De Portugezen voeren wel als eerste om Kaap de Goede Hoop.’

‘Innocentius heeft betaald voor Columbus’ reizen! En deed niets anders dan zijn investering beschermen.’

‘Zijn jullie zeevaarders? Laat me niet lachen. Jullie varen liever langs de kusten, bang om schip en lading te verliezen. Een groot water oversteken? Ho maar.’ Het is Chabotto die het zegt en een beetje gelijk heeft hij wel.

‘We leverden de ontdekkers, Sebastiano, en dat niet alleen: ook de kooplieden en het geld.’

‘Maar niet de kolonisten. Je weet dat het nieuwe land pas aan jou toekomt als je het zowel hebt ontdekt als in bezit hebt genomen. Venetië heeft geen van tweeën gedaan.’

‘Dat is misschien niet waar,’ zegt Ernesto Gennari, ‘er is een Venetiaan die zegt dat hij er eerder was.’ Sebastiano schiet naar voren en kijkt hem opmerkzaam aan, maar Ernesto’s uitspraak gaat verloren in het geschreeuw van de anderen.

‘De paus bemiddelt niet alleen tussen de hemel en de wereld, hij...’

‘Alsof wij minder goede katholieken zijn!’ Dat ontlokt de zes een schaterlach.

Middernacht. De groep breekt op. De heren staan wankelend naast hun stoelen en stommelen in de richting van de deur. Ze blijven maar afscheid nemen van Sebastiano Chabotto, slaan hem opnieuw op de schouders, omarmen hem en wensen hem een goede reis naar Londen. Weer die kreten: ‘Jammer, jammer, we hadden zo graag...’

Het is Gennari die grootmoedig de rekening voldoet en aan het verbijsterde gezicht van de waard te zien een ongekend hoge fooi geeft. Het maakt de indruk van een toneelstuk, alsof iedereen moet weten dat Sebastiano Chabotto niet voor Venetië naar Amerika gaat. Zonder hem gaat het niet: hij is er al geweest en weet de weg. Is dit het project waarvoor Gennari mijn geld nodig heeft? Nee, daarvoor heeft hij het vertrek van Chabotto te kalm opgenomen. Er moet iets anders zijn dat hem van een bankroet gaat redden.

Ik moet hem vragen naar die Venetiaan die er eerder was. Wat bedoelde hij met die opmerking?

Wie zal ik volgen? Chabotto? Nee, die kan ik beter morgen opzoeken. De schreeuwende edellieden? Nee, die duiken hun bed in. Buomattei! Die niet dronk en nog een nacht voor zich heeft. Wat wil de politiechef? Aan wie gaat hij verslag uitbrengen? Wie brengt er aan hém verslag uit?

Buomattei blijft rustig zitten en kijkt de zaal rond. Pas een kwartier later, nadat de waard voor de tweede keer langs is geweest om te zeggen dat hij de deur gaat afsluiten, komt de politieman overeind, wenst de onbekende in het donker achter zich een goedenavond, loopt langs me heen, kijkt me scherp aan en verdwijnt naar beneden. De man in het zwart springt op. Ik zie in een flits twee zwarte ogen in een rood gezicht dat gemerkt is door pokputten. Dat zijn kenmerken die onder Venetianen heel gewoon zijn. Toch is er iets wat een buitenlandse indruk maakt zonder dat ik er de vinger op kan leggen.

Zodra de man de deur uit is sta ik op, betaal en loop de smalle trap af. Buiten zie ik niets anders dan een paar schommelende lantaarns in de verte. De mist is dichter geworden en stijgt in wolken op uit het water van het Canal Grande. Het is weer februari, de kou grijpt me bij de keel, de warmte van de herberg ontvlucht de holte van mijn jas. De geluiden klinken gedempt.

Ik hou van dit weer. Het maakt Venetië nog raadselachtiger dan ze al is. Ernesto Gennari is nergens te zien. De pokdalige vreemdeling in het zwart zie ik evenmin. Een donkere vlek buiten het licht blijkt Buomattei te zijn, die stil naar de deur staat te kijken en me naar buiten ziet komen. Buomattei draait zich om en loopt de Riva del Carbon op. Opeens heeft hij twee wachters met lantarens bij zich die onder een *sottoportego* vandaan komen. Ik wacht en loop